

Republika Srbija

MINISTARSTVO
POLJOPRIVREDNE I ZAŠTITE
ŽIVOTNE SREDINE

Implementacija inovativnog planiranja
gazdovanja šumama uz poštovanje
ekonomskih, ekoloških i
društvenih aspekata u Srbiji

Implementation of an innovative forest
management planning considering
economic, ecological
and social aspects in Serbia

With support from

by decision of the
German Bundestag

Implementacija inovativnog planiranja gazdovanja šumama uz poštovanje ekonomskih, ekoloških i socijalnih aspekata u Srbiji (ProjektID W-SRB 15-01)

Uvod – ciljevi projekta i prvi rezultati

Prezentacija: lokalitet Grza

23.12.2016

Dr Nenad Petrovic

Razlozi za nastanak projekta

- Sektor šumarstva se suočava sa izazovima koji se odnosi na životnu sredinu:
  - Poplave tokom 2014 godine, 7,5 Mil. Eura štete u šumarstvu
  - Ledolomi tokom 2014 godine
  - Nekoliko dugih sušnih leta su doveli do pojave šumskih požara na velikim površina
- Oktobar 2014. - Ministar *Schmidt* (BMEL) u Beogradu
- Diskusija o podršci rezultira Konceptom tehničke pomoći za srpski šumarski sektor
- Novembar 2014. - GFA otpočinje izradu projekta: Integrисани pristup gazdovanja šumama sa fokusom na:
  - Koncept „prirodi blisko“ gazdovanje šumama
  - Prenos znanja i iskustva (*know-how*) i prvi korak po pitanju konkretne saradnje sa nemačkim šumarskim sektorom
- Učešće svih institucija relevantnih u šumarstvu Srbije

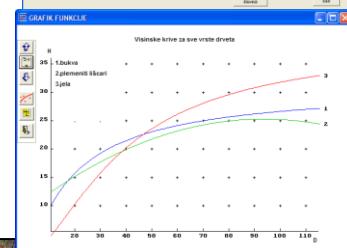
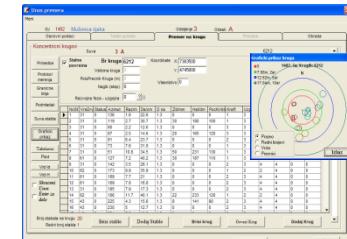
Ciljevi projekta

Razvojni cilj

- „Ekonomski i ekološka stabilnost srpskih šuma je poboljšana kroz realizaciju pristupa planiranju koji je okrenut principima gazdovanja koji su prirodi bliski.“

Projektni cilj

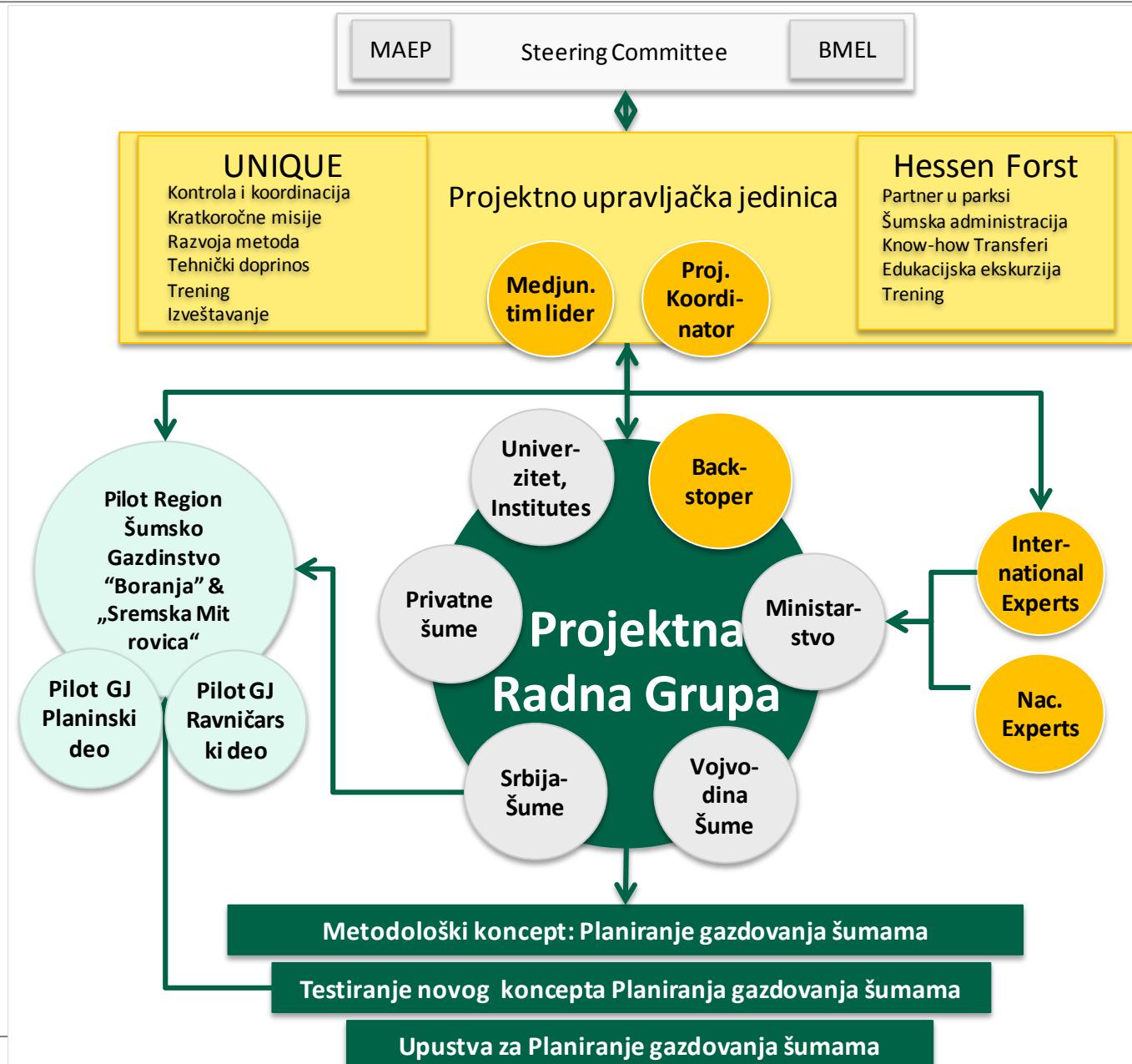
- „Unapređena metodologija za planiranje i monitoring gazdovanja u srpskim šumama razvijen u skladu sa konceptom prirodi bliskog gazdovanja; ona nastoji da ojača ekonomski performanse šuma, njihove zaštitne funkcije, kao i usluge šumskih ekosistema.“

Rezultati i aktivnosti

Rezultati	Aktivnosti
1. Razvija se nova metodologija planiranja gazdovanja šumama koja je okrenuta konceptu „prirodi bliskog“ gazdovanja.	<p><u>Razvijena unapredjena metodologija za planiranje gazdovanja šumama i monitoring</u></p> <p>Smernice/uputstva za planiranje gazdovanja šumama spremne za usvajanje i implementaciju</p> <p>Dve posebne osnove za gazdovanje šumama izabrane kao pilot područje projekta (po jedna GJ za Srbijašume i Vojvodinašume)</p>
2. U pogledu planiranja gazdovanja šumama, unapređeni su tehnički kapaciteti direktno uključenih srpskih institucija.	<p>Studijsko putovanje u Nemačku uključujući obuku članova radne grupe obavljeno tokom maja 2016 godine</p> <p><u>Trening modul vezan za unapredjenu metodologiju u planiranju gazdovanja šumama</u></p>
3. Razvijaju se preporuke za implementaciju novog pristupa planiranja gazdovanja na državnom nivou.	<p>Preporuke za implementaciju unapredjene metodologije</p> <p>Mogućnost za nastanak novih predloga projekata i partnerstva sa Nemačkim partnerima u saradnji sa ostalim projektima u sektoru šumarstva (DKTI, FAO i drugi)</p> <p>Tehnička konferencija sa ciljem prezentovanja rezultata projekta i preporuka</p>

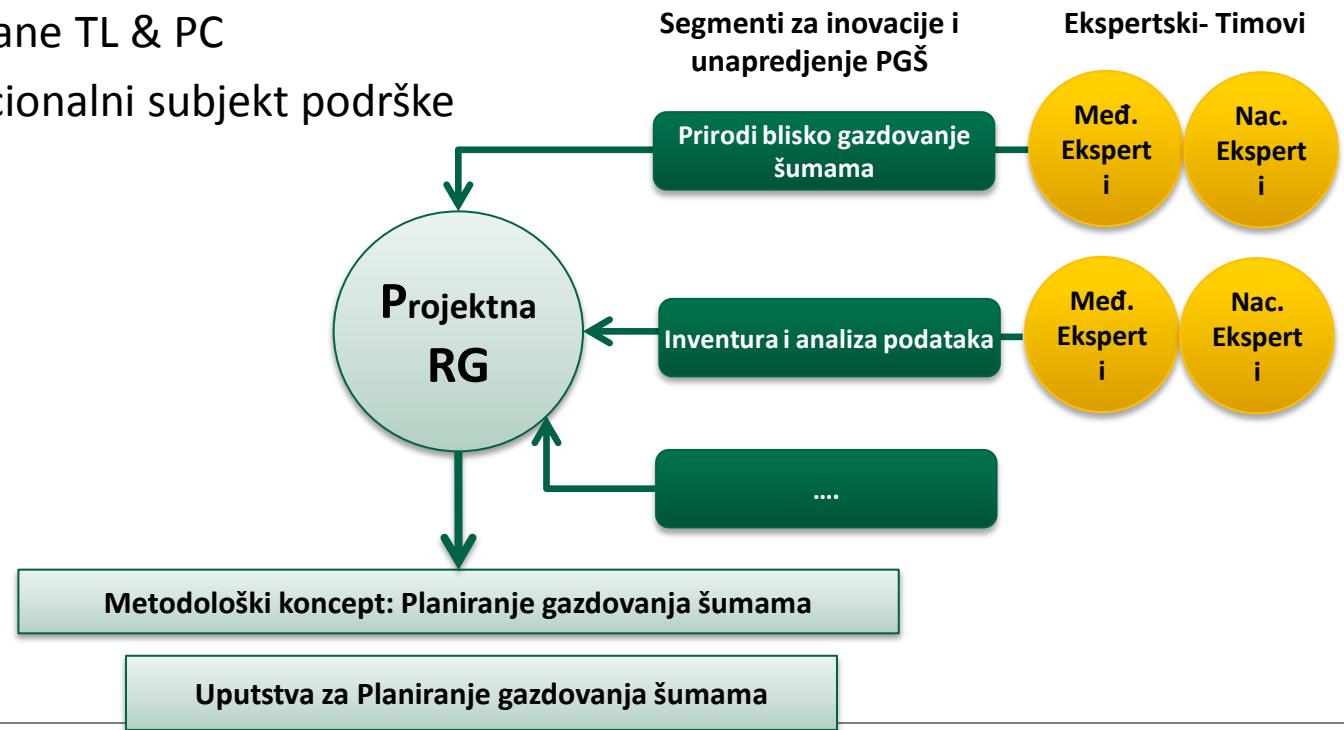
Organizaciona šema

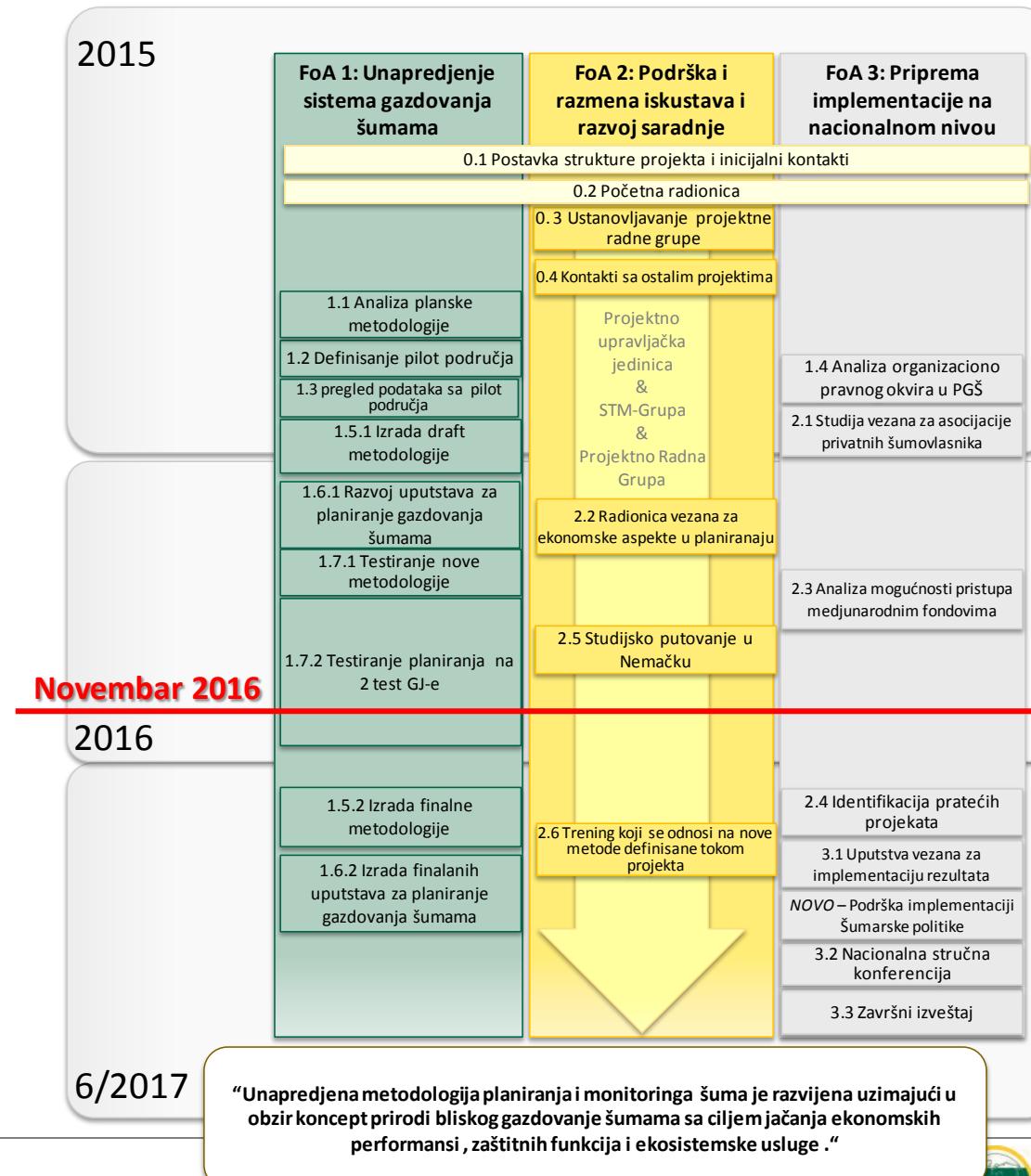
Modus operandi radne grupe

Razvoj inovativnih metodologija od strane Radne grupe

- Kratkoročno angažovani ekspertske timovi (nac. & internac.) kao podrška i medjusobna razmena iskustava i znanja
- Priprema potencijalnih inovacija i poboljšanja, prezentacija najsavremenijih primera dobre prakse
- 3-dnevna serija radionica: Diskusija, evaluacija, Nacrt metodologije i smernica
  - Podržano od strane TL & PC
  - Moderacija: Nacionalni subjekt podrške

Kratak pregled na osnovu grafikona koji predstavlja planirane projektne aktivnosti

1.2. + 1.3: Izabrane pilot Gazdinske Jedinice

9

Srbijašume:

- Šumsko gazdinstvo „Boranja Loznica“
- GJ Istočna Boranja (4.200 ha)

Vojvodinašume:

- Šumsko gazdinstvo „Sremska Mitrovica“
- GJ Radjenovci – Novi 8 (1.080 ha)

- Intezivan rad po grupama u mešovitim timovima

Prvi sastanak Radne Grupe Projekta –
08.09.2015

Prioritet 1

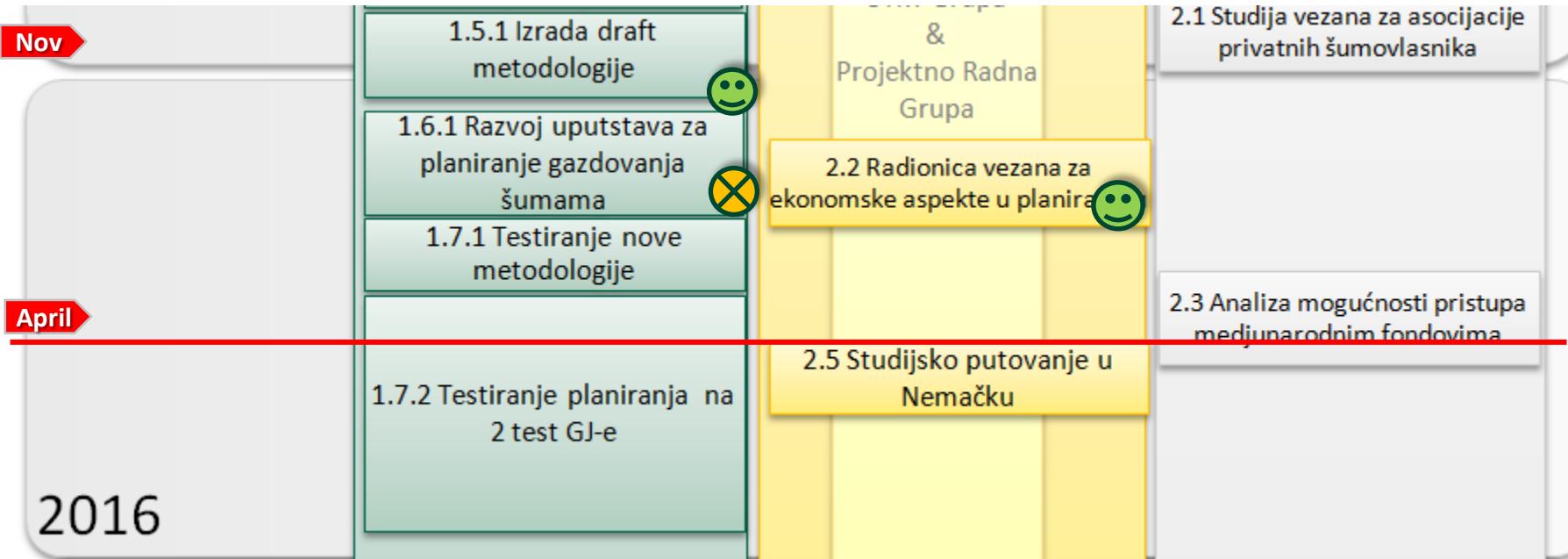
1. „Prirodi blisko“ gazdovanje šumama-Unapređenje metodologije planiranja gazdovanja šumama
2. Šumska staništa i voda
3. Ekonomski aspekti planiranja gazdovanja šumama
  1. Ekonomski efekti procesa planiranja
  2. Novi održivi izvor prihoda i povećanje vrednosti kroz gazdovanje šumama
4. Praćenje i kontrola: Sveobuhvatna analiza uticaja planiranih mera
5. Planiranje u kriznim situacijama: Definisane procedure za izmenu programskih dokumenata u slučaju nepredviđenih događaja
6. Povećana participacija: bolja koordinacija i komunikacija sa različitim sektorima i interesnim grupama
7. Prevencija šumskih požara kroz planiranje gazdovanja šumama

Prio 2

8. Ažuriranje načina inventurisanja
9. Upravljanje informacijama: Nove tehnologije u planovanju gazdovanja šumama
10. Karta funkcija šuma

Prio 3

11. Integracija privatnih šumovlasnika i integralno planiranje gazdovanja u privatnim šumama

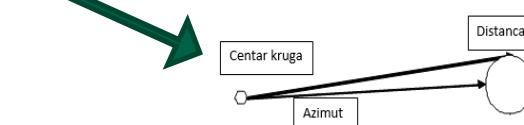

- 1.5.1: Serija ekspertskega doprinosi i serija radionica PRG
  - PU 1: Prirodi blisko gazdovanje šumama/ smernice za gazdovanje i inovativna praksa PGŠ
  - PU 2: Šumska staništa i voda– planinski i ravničarski šumske ekosistemi
  - PU 3: Prilagođavanje Inventure šuma, Monitoringa & Informacionog sistema u šumarstvu
  - PU 4: Ekonomski aspekti u PGŠ & dodata vrednost od drvne biomase
  - PU 5: Kartiranje i planiranje funkcija šuma
- Definisanje nacrta "Poboljšana metodologija PGŠ i monitoringa" - u toku
- 1.6.1 Definisanje nacrta smernica za PGŠ i monitoringa - u toku

PU 1: Prirodi blisko gazdovanje šumama - praksa

Identifikacija mera za poboljšanje:

- Prirodi blisko gazdovanje kao princip
- Smernice za gazdovanje za sve tipove šuma. Projekat će napraviti nacrt smernica za tipove šuma koje dominiraju u pilot područjima (bukva i hrast lužnjak)
  - Praksi namenjen sa jasnim numeričkim pokazateljima šta raditi u kojoj fazi razvoja odredjene vrste drveća
  - Gornje visine i deblo čisto od grana na kraju proizvodnog procesa indikator za definisanje intervencija
  - Ciljni prečnik
  - Komunikacioni instrument izmedju planera i revirnih inženjera (plus inspektor)
- Poboljšani modeli rasta i prirasta
  - A) Mreža koordinisanih dugoročnih istraživačkih površina
  - B) Mreža dugoročnih permanentnih tačaka za monitoring glavnih tipova šuma u pilot gazdinskim jedinicama

Упутство за газдовање високим шумама буке (80%)

GAZDINSKI TIP (GT): VISOKE ŠUME BUKVE

око 350 800 ha, 16% šuma

1 OPSTE KARAKTERISTIKE GAZDINSKOG TIPOA

U okviru viseke šume buke mogu se naći sastojine: jelov, smrk, borovina ili šumski vrstama (hrastovi, i različiti plemeniti listari: javor, jasen, brest, milič, itd.). Sastojine buke imaju stroku vertikalno i horizontalno. U sastojinama buke obično prevladava buka (70% do 1 niže) sve do granice vegetacije na određenim lokalitetima (nad 1500 m). Obnavljanje je putem klasične opštine sete u jednostavne sastojine, građe na 10-15 godina, najčešće u jednostavne sastojine, građe na 10-15 godina. U raznorednim šumama obnavljaju se femešlaga u vidu manjih grupa (0,1 do 0,3 ha) koje se šire u vidu krugova ili većih (0,1 do 0,3 ha) u vidu kvadrata dugog podstavljanog razdoblja (iznad 20 godina). U preostlim šumama - stabiliziraju ili grupiraju prebrana seta

2 OPIS STANJA

2.1 Pripadajuće gazzdinske klase za GT¹

Za sledeće GK (Gazzdinske klase), ovaj GT (gazzdinski tip) predstavlja najpovoljniji cilj gazdovanja. Definisati će grupisati sve gazzdinske klase koje pripadaju ovom gazzdinskom tipu (Visoke Šume buke)

2.2 Rasprostranjenost / površina

Šume buke zauzimaju brok visinski pojas od najnižih nadmorskih visina (700 m i niže) do najviših planinskih vrhova (God, Stara Planina...), kao savršeni pojam šumske vegetacije. Buksa u svim visinskim pojedinacima (do 500 m nadmorske visine) je dominantna ili drugim redosledom, a na nekim mjestima predstavlja i drugu sastojinu. Od 500 m do 900 m n.v. buksa je edifikuujuća i dominirajuća vrsta drveća, koja gradi klimatske čiste sastojine. U pojasu od 900 do 1200 m nadmorske visine preuzevaju gradit će sastojine sa jelom ili jelom i smrkom, graditi raznezone ili grupirajuće prebrane sastojine, visoke prezevednosti i velike ekonomische vrednosti. U pojasu od 1200 m i v. buksa gradi potne čiste sastojine, koja se za povećanjem n. v. odlikuju sve slabijom kvalitetom i vrednostima. Na gornjim visinama (1200 m i više) dominira jel, a u planinskim pojascima (Gorski kotar, Čvrsnica, etc.) ostala vrsta drveća, buksa gradi brodskim i planinskim pojasu, usled velike konkurenčne sposobnosti.

Regionalan rasprostranjenost: Buksove sastojine zauzimaju sva područja u Srbiji, izuzev područja ravničarskog dela Vojvodine. Najveći

¹ Derada ovog dela Uputstva treba biti završena u planiranoj drugoj istraživačkoj godini

Uputstva za gazdovanje Visoke šume bukve

4.2.3 Faza srednjedobnih sastojina [17-25 m]

- **Bukva, liščari:** Izbor 60 do 80 stabala budućnosti (SB); Udaljenost između stabala budućnosti 10 do 14 m. Uklanjanje 2-5 najvitalnijih konkurenta po SB. Ne toleriše se zasena SB.
- **Intervencije (proreda)** nakon povećanja gornjih visina za 3 m (1 na lošijim do 2 puta na boljim staništima tokom 10 godina)
- **Četinari:** nastaviti sa uklanjanjem 3-2 najvitalnijih konkurenčnih stabala za svako SB
- **Sečivi etat ispod prirasta (50%-80%)**
- **Uklanjanje oštećenih ili deformisanih stabala u gornjoj etaži krošnje, počevši od najvećeg prečnika da bi se sistematski poboljšao kvalitet postojeće sastojine.**

4.2.4 Faza dozrevanja [$H > 25$ m]

Nastavak tretmana kao u 4.2.3 sa jednom intervencijom (proredom) u 10 godina

- **Uklanjanje 1,0 do 0,5 stabala sa tendencijom ka 0,3 najvitalnija konkurenta po SB**
- **Sečivi etat blizu prirasta (70-80%)**
- **Uklanjanje oštećenih ili deformisanih stabala u gornjem etaži krošnje, počevši od najvećeg prečnika da bi se sistematski poboljšao kvalitet.**

• **Gazdovanje u sastojinama koje nisu od početka gazdovane po principu izbora stabala budućnosti**

Ukoliko u sastojinama bukve nije provođen intenzivan uzgojni tretman (proreda) i izbor stabala budućnosti, obavezno je obeležavanje od 60-80 najvitalnijih stabala (koliko je to moguće izdvajati u ovoj fazi), koja će se promovisati do kraja proizvodnog procesa. -Uklanjanje se po jedno najkonkurenčnije stablo po SB. Ukoliko je gust sklop, krune kratke a stepen vitkosti izražen na stablima potrebno je proredi vršiti u dva navrata po urednjajnom periodu. U sastojinama kod kojih određeni broj stabla sa ciljnim prečnikom iznad 60cm i stablima lošeg kvaliteta potrebno je uklanjanje Njdebljih i najlošijih stabla po kvalitetu kako bi se popravljao kvalitet ostataka sastojine. Uklanjane stabala vršiti na mestima gde se pojavio podmaltak i u nekoliko navrata kako se nebi stvorile preveliči otvori u sastojini. Na mestima gde nema podmaltka potrebno je intervenisati veštačkim pošumljavanjem plemenitim lišćarima ili četinarima koji najbolje odgovaraju konkretnim staništima

Prirodi blisko gazdovanje:

Karl GAYER (1886^{*}): Der gemischte Wald [mešovite šume]

Hans LEIBUNDGUT (1986^{**})

close to nature silviculture

- Zasnovano na prirodnim uslovima razvoja / dinamici razvoja
ali
- Mogu varirati u odnosu na prirodne šume (po strukturi ili vrstama drveća)
- Mogu biti "obogaćeni" uvođenjem drugih ne od prirode prisutnim vrstama drveća
sve dok
- Nemaju negativni uticaj na dinamiku razvoja prirodnih šumskih ekosistema

* Gayer, K. (1886): Der gemischte Wald, seine Begründung und Pflege, insbesondere durch Horst- und Gruppen-wirtschaft. Parey, Berlin, 168pp.

** Leibundgut, H. (1986): Ziele und Wege der naturnahen Waldwirtschaft. Schweiz. Z. Forstwes., 137, 245-250.

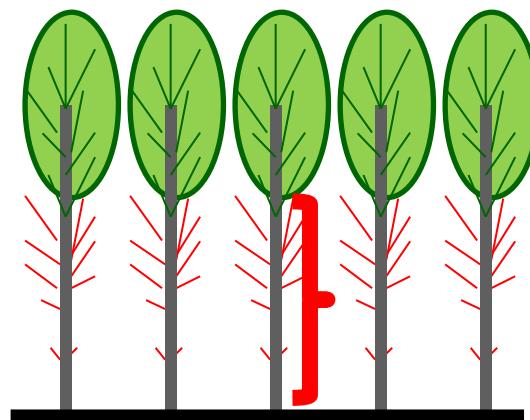
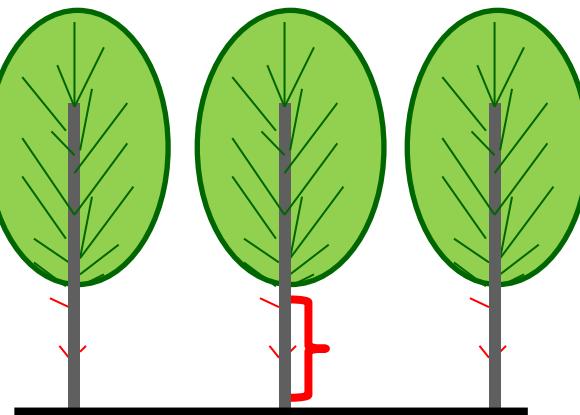
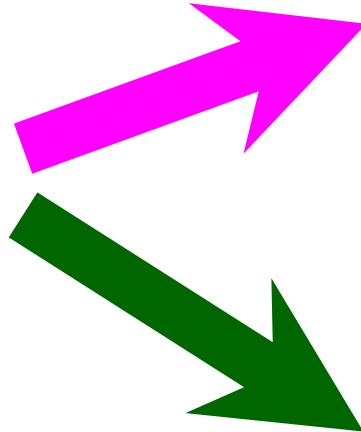
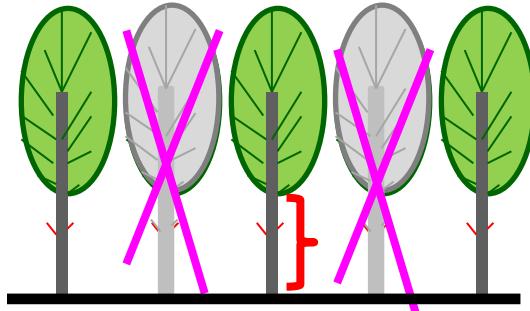
Izbor Stabala Budućnosti:

- Proizvodnja kvalitenih drvnih sortimenata 60+cm
- Intezivne prorede na vreme skraćuju proizvodni proces dostizanja željenih dimenzija stabala (% kerna ostaje nizak)
- Stvaranje raznodbnih struktura na malim površinama u fazama dozrevanja i obnove (zaštita prirode)
- Kontinuitet u praćenju razvoja najboljih stabala (sigurniji indikator završetka proiz. procesa i pojave prezrelih sastojina)

Osnovni princip: Primer bukva

Početak intervencije

- Kad se deblo očistilo od grana (8-10m)
- Kada je dostignuta određena visina (17-18m)
- 30% dužine debla
- 50% zapremine
- 80% vrednosti u novcu

**cilj: 25% od visine na kraju
proizvodnog procesa**

Prosčni stanišni uslovi (Ba-Wü)

- Visina na kraju : 32-40m
- Deblo čisto od grana: 8-10m
- Visina stabala oko. 17m
(40-50 god.)

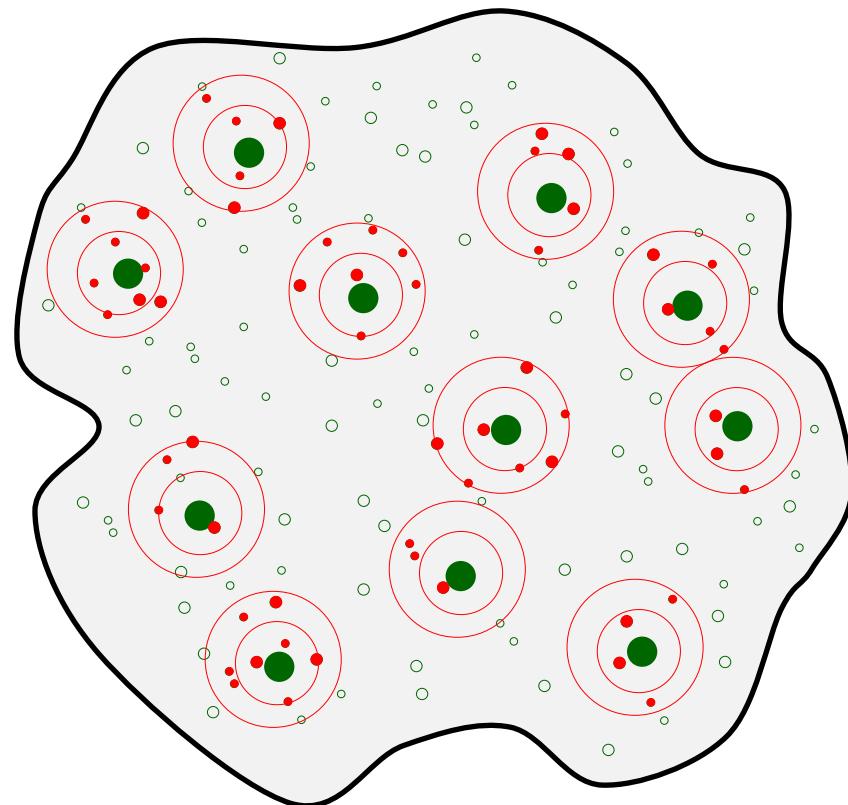

Z-Baum

Osnovni princip: Primer bukva

Početak intervencije (proreda)

- Kada je željena dužina debla čistog od grana dostignuta
- Izaberi stabla budućnosti (*stabla koja oslobađamo konkurencije*)
- **Ukloni sve konkurente**
- **Ostavi ostali deo sastojine**

Osnovni princip: Primer bukva

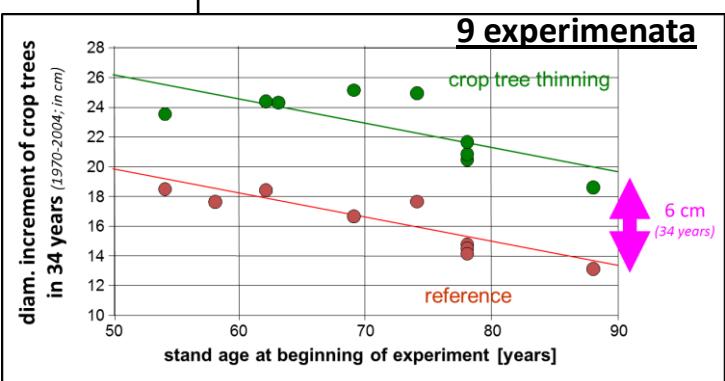
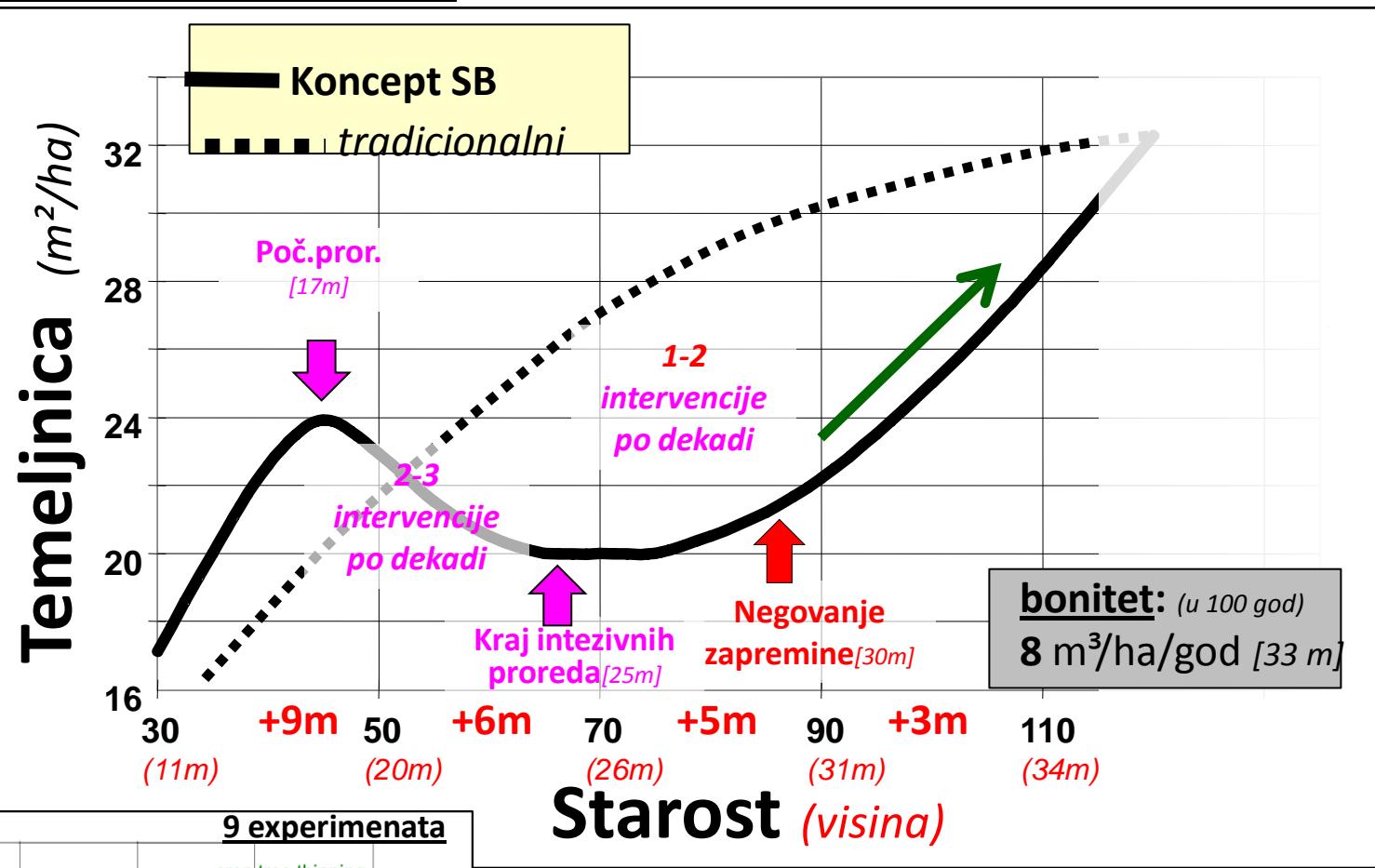
Početak intervencije (proreda)

- Kada je željena dužina debla čistog od grana dostignuta (8 do 10 metara tj visina stabla budućnosti 17 do 20 metara)
- Izaberi stabla budućnosti (*stabla koja oslobođamo konkurencije*) (60 do 80 stabala/ha)
- Ukloni sve konkurente koji dodiruju krune stablima budućnosti (ne preko 70m³/ha/10 god)
- Ostavi ostali deo sastojine

Broj navrata i intenzitet

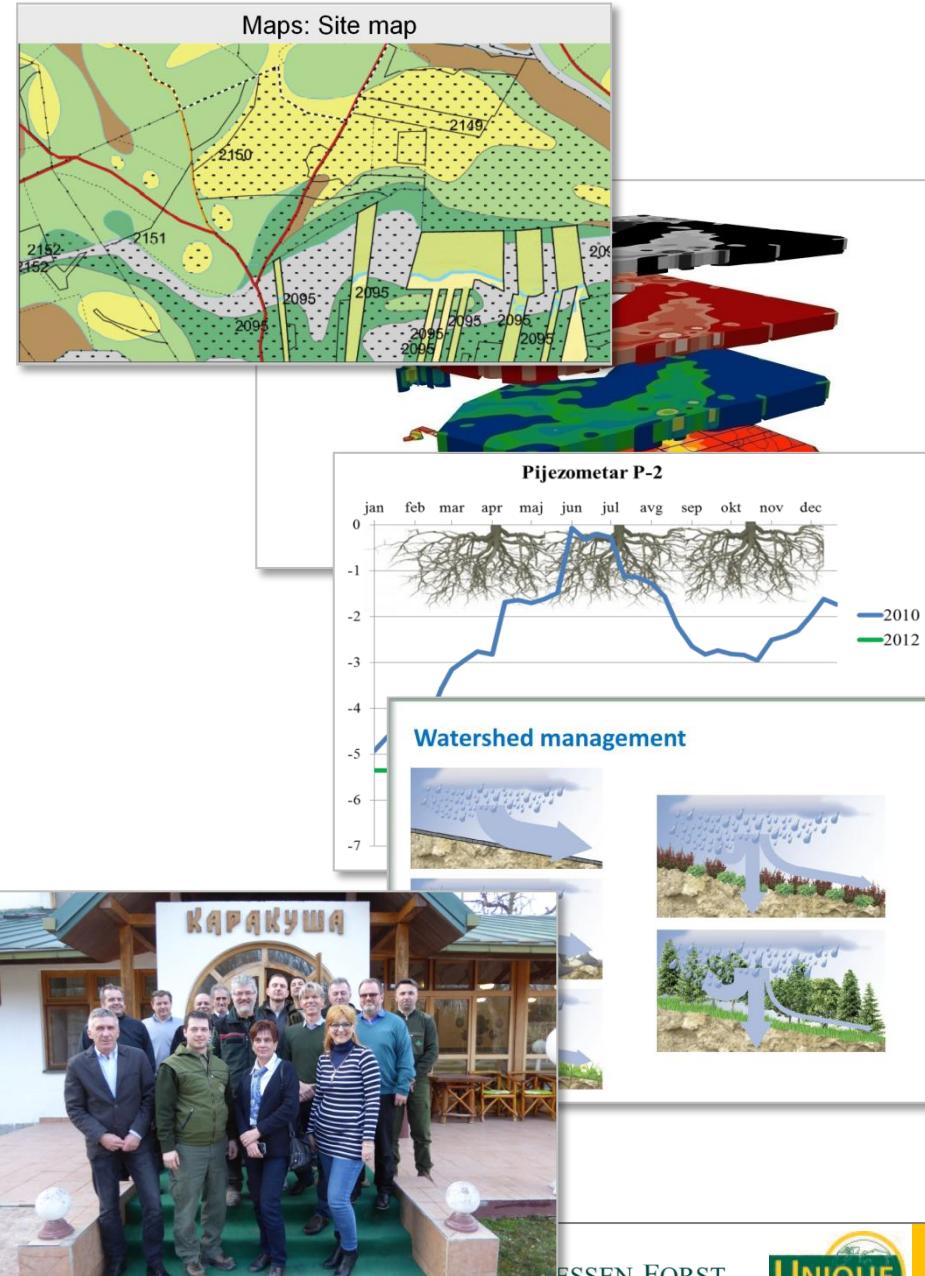
- U ranim fazama (brzi porast): proređuj često i intezivno (kada visina SB se poveća za 3 metra)
- Kako se visinski prirast smanjuje u kasnijim fazama razvoja smanjuj intenzitet proreda takodje
- Značajno smanjenje inteziteta proreda kod visina preko 25m

Osnovni princip: Primer bukva

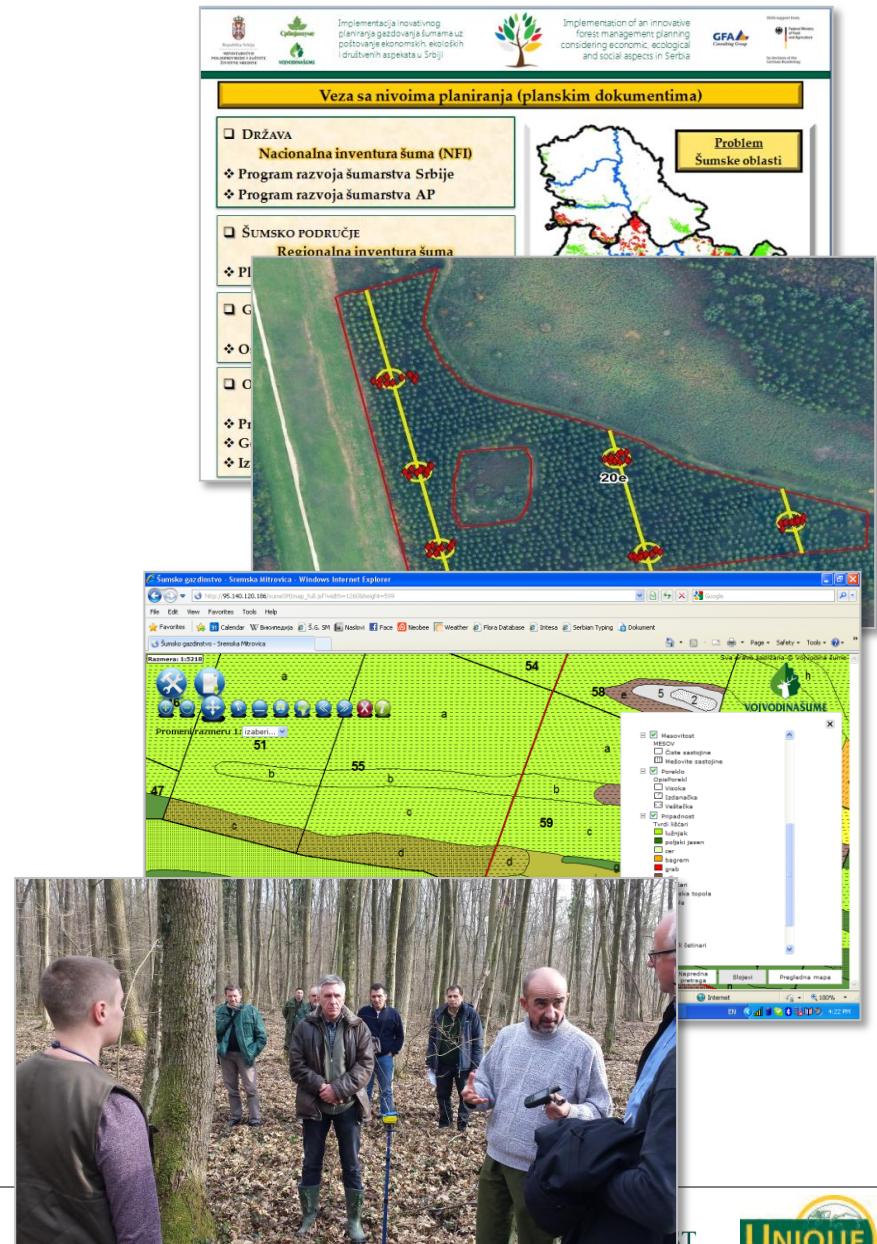
Identifikacija mera za poboljšanje:

- Mapiranje šumskih staništa
- Planine:
  - Rizik od erozije + mape rizika oticanja
  - Katastar klizišta
  - Smernice upravljanja za planinske zaštitne šume
  - Preporuke za pristupne puteve, vlake i operacije za seču na strmom terenu
- Ravnice / Plavna područja:
  - Monitoring podzemnih voda
  - Upravljanje (kanali) odvodnjavanjem
  - Aktivni predlozi za program prevencije poplava (primer “Integrated Rhine program”)

Identifikacija mera za poboljšanje:

- Daljinska detekcija i GIS:
  - Korišćenje digitalnog katastra u cilju izrade tačnih karata koje pokrivaju šumski ekosistemi
  - Korišćenje daljinske detekcije u standardnom PGŠ
  - Pregovarati o (slobodnom) pristupu DD i sekundarnim informacijama
- Inventura:
  - KODNI PRIRUČNIK - prilagođavanje postojeće sastojinske inventure predloženim izmenama
  - Redovna kontrola premera u inventuri
- Monitoring:
  - Korišćenje daljinske detekcije kao alata za procenu štete (snimanje dogadjaja)
- Informacioni sistem u šumarstvu
  - Unapređenje i korišćenje centralnih sistema u državnim šumarskim preduzećima i Ministarstvu

Izmene i dopune metodologije i Uputstava PGŠ

Verzija 4

Datum 02.12.2016.

Promene u opisu i inventuri sastojine

PREMER STABALA NA UZORKU - KRUGU

GJ	odelj.	ODSEK	UZG.Grupa	Gazdinski tip						
Br.kruga	nagib.									
VRSTA UZORKA (zaokruži)	1. krug sa konst. poluprečnikom 2. Koncentrični krug									
	3. Ugaono izbrajanje - Biterlih	4. Primerna pruga								
Veličina kruga	1 ar	2 ara	5 ari	10 ari						
	1	2	3	4						
No	Vrs.Drv	Ds (cm)	Hs (dm)	dužina debla (m)	stopenje sušenje	socijalni status	tehn.klasa	probna dozn.	distanca	azimut
1										
2										
3										
4										
r										

Gazdinski Tip (upisati kodove u terenski manual)

Šifre broj	Šifre naziv
100	Visoke bukove šume
200	Visoke reznodobne šume bukve
300	Izdanacke sastojine bukve za konverziju
400	Visoke raznodbobne šume bukve i jеле
500	Visoke jednodbobne šume hrasta lužnjaka
600	Planataze topola

Uzgojna grupa ili Razvojna faza¹

1	Podmladak, visina i prečnik dominantnih stabala 2 [H: 0-2(3) m; DBH < 5 cm]
2	Rani mladič, visina i prečnik dominantnih stabala [H: 2-12 (15) m; DBH 5 – 10 cm]
3	Kasni mladič, visina i prečnik dominantnih stabala * [H: 12-17 m; DBH 10 – 20 cm]
4	Srednjedobna sastojina, visina i prečnik dominantnih stabala [H: 15-25; DBH 15 – 29 cm]
5	Dozrevajuća (odrasla) sastojina, visina i prečnik dominantnih stabala [H: 25-30 m; DBH 30-49]
6	Zrela sastojina u fazi obnavljanja, visina i prečnik dominantnih stabala [H > 30 m, DBH cm >= 55 ili 60 zavisnosti od ciljnog prečnika]

¹ Granične vrednosti prečnika su orijentacione vrednosti za uslove dobrog i prosečnog rasta produktivnih šuma bukve i treba ih uskladiti sa nižim vrednostima na lošijim staništima

² Vrednosti dominantnih stabala u sastojini odnosno onih koje će se koristiti kao stabla budućnosti

Socijalni status (Upisuje se u terenski zapisnik na nivou stabla)

1	Predominantna i dominantna (KRAFT 1 i 2 uključujući i stabla na osam) stabla čija je krošnja iznad nivoa opšteg nivoa kruna, jako razvijena krošnja
2	Kodominantna- (KRAFT 3) stabla čije krošnje se nalaze u istom spratu (nivou) ili nešto nižem, stabla sa dobro razvijenom krošnjom
3	Potisrena uključujući i suva stabla (KRAFT 4 i 5)– stabla sa krošnjim koja je ispod nivoa sklopa, ne prima direktnu svetlost od ozogu, krošnja je više ili manje zakržljala i ograničena sa svih strana ili razvijena kao zastava.

Tehnička klasa (Upisuje se u terenski zapisnik na nivou stabla)

1	Stablo sa pravilno razvijenom krunom bez oštećenja i preloma sa debлом bez oštećenja i pravim do 25 % od ukupne visine (Potencijalno stablo budućnosti ako je u dominantnom položaju-stablo lepog opštег izgleda)
2	Stablo sa pravilno razvijenom krunom bez oštećenja i preloma sa debлом sa manjim oštećenjem oštećenja i malo kriva do 25 % od ukupne visine (Prosečni kvalitet stabla)
3	Stablo sa debлом sa vidljivim oštećenjima i/ili kriva (Stablo lošeg kvaliteta)

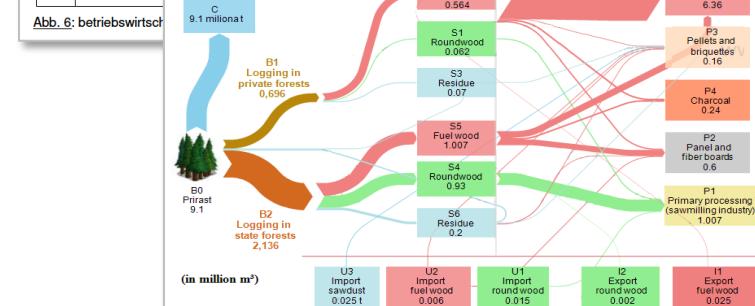
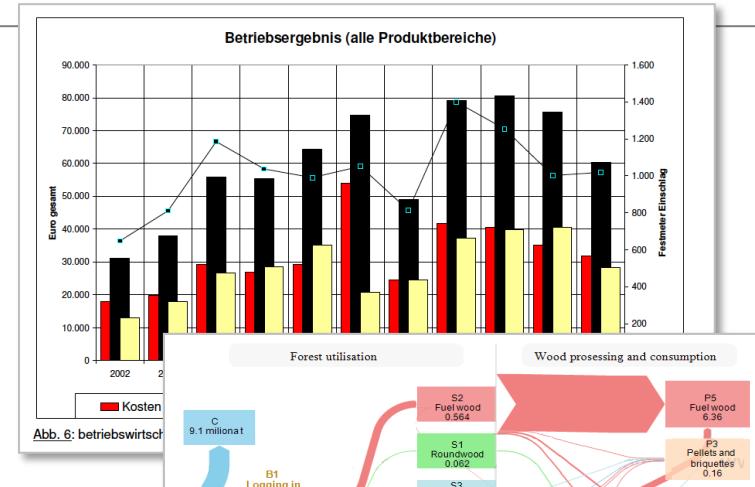
Probna doznaka (Upisuje se u terenski zapisnik na nivou stabla)

1	Stablo Budućnosti (najlepše stablo/a na krugu, socijalna klasa 1 i Tehnička klasa 1)
2	Konkurent stablima budućnosti (Najveće stablo blizu PSB - treba se ukloniti)
3	Indiferentno-Bez uticaja stablo (Stablo koje svojim prisustvom ne ometa razvoj PSB-ostaje u sastojini)
4	Hitno za seču- Vrlo lošeg kvaliteta (bolesna, oštećena, stablo koje zaklanja podmladak)
5	Finalno = seča obnavljanja (u raznodbobnim sastojinama i za stabla sa dostignutim ciljnim prečnikom)

PU 4: Ekonomski aspekti u PGŠ & dodata vrednost od drvne biomase

Identifikacija mera za poboljšanje:

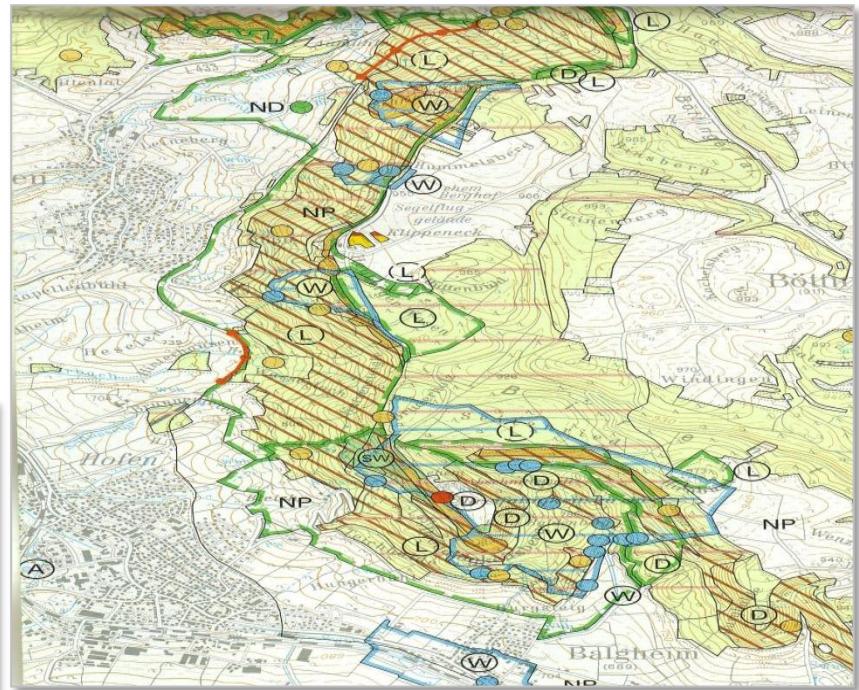
- Unaprediti analizu i procenu ekonomskih posledica planiranja
  - Poboljšati postojeći način izrade ekonomsko-finansijske analize u PGŠ
  - Procena investicija
- Unaprediti ekonomičnost u procesu planiranja
- Unaprediti ekonomičnost rezultata u šumarstvu
  - Prodati proizvode sa većim vrednostima:
    - *Poboljšanje u sortimentnim tablicama i sortimentnoj kalkulaciji*
    - *Organizovati izradu optimalnih sortimenata*
    - *Poboljšani marketing drveta – partnerstvo sa drvnom industrijom*
    - *Bioenergija – Korišćenje biomase drvnog ostatka (male dimenzije, slabo kvalitetni sortimenti) / Trgovinski Centri za Biomasu*
  - Vrednovanje ekosistemskih dobara i usluga: Zaštita od klime - NAMA Opcija

Identifikacija mera za poboljšanje :

- Kartiranje funkcija šuma kao posebna aktivnosti kartiranja izvan PGŠ

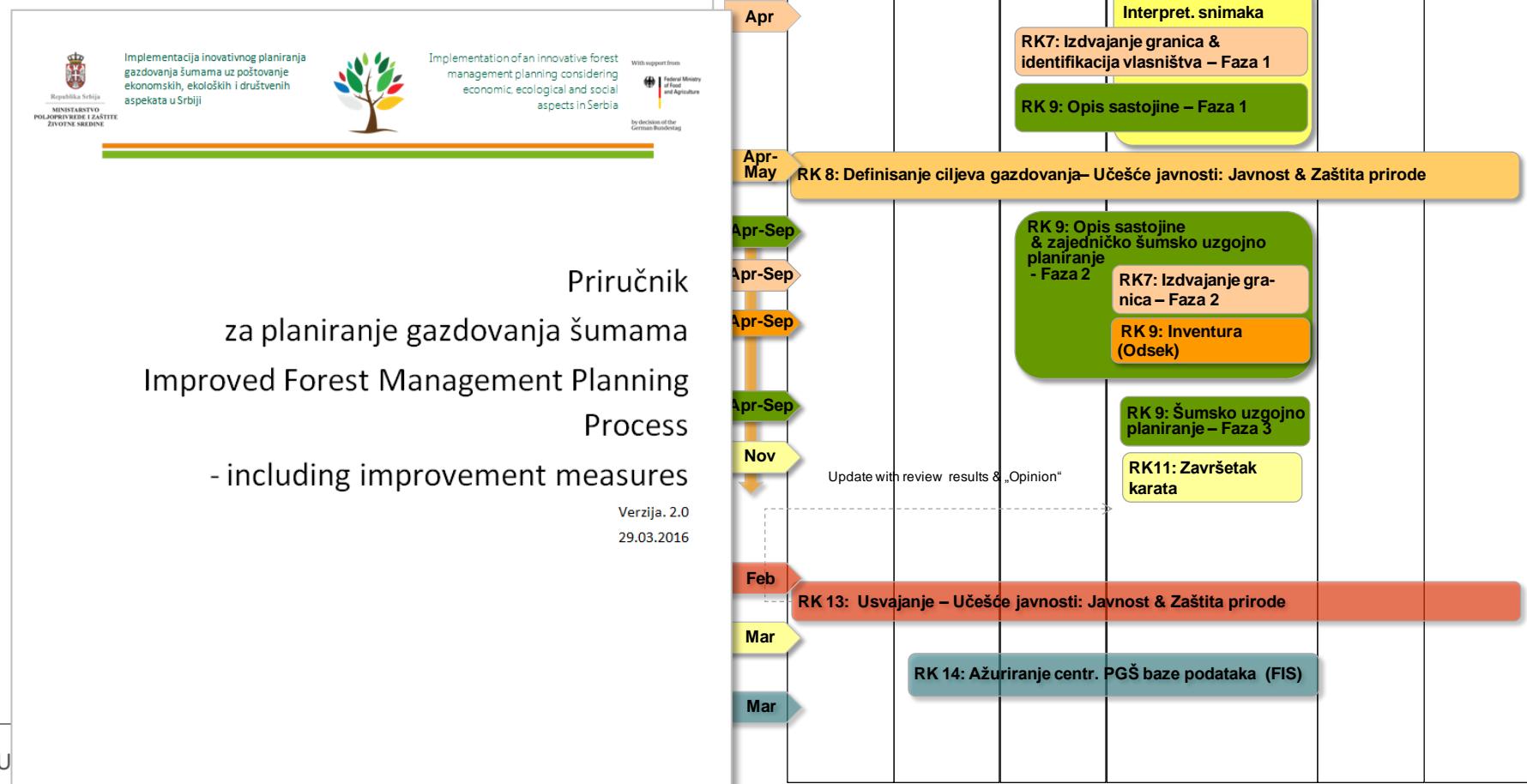
1. Zakonska i druga regulativa koja propisuje način korišćenja šumskog prostora

Nacrt "Poboljšana metodologija PGŠ"

PRG Radionica 01.04.2016

- Revizija radnog procesa
- Definisanje mera za poboljšanje i nove tehnike

Maj 2016: Diskusija i zaključak Lista „Mera za poboljšanje“

- Prema poljima za poboljšanje
  - P1. Poboljšanje za vreme projekta
    - Testirano u pilot područjima
  - P2. "Sporedni projekti" Poboljšanje za vreme projekta – kroz paralelne doprinose projekta
    - Testiranje bi trebalo da bude u pilot područjima
  - P3. „Naredni projekti" – Poboljšanje nakon završetka projekta – novi projekt
    - Neće se testirati u pilot područjima

Field of improvement	Proposed Improvement Measure	Explanation	P1. Improvement during project	P2. "Side Projects" Improvement during project - by a parallel project input	P3. "Follow Up" - Improvement beyond project life time - new project	Remarks	P2. Budget estimation (€)	P3. Budget estimation (€)	Assessment of priority for projects P2 ³	Assessment of priority for projects P3
FI 2: Forest Sites and Water	Forest Site mapping	Develop site mapping as an independent activity to support decision making on FDP and FMP level: - Method developed by Forest Faculty with German technology (DBU project MNE) shall be used to map forest sites and natural potential forest vegetation		YES: Draft method and test. Using experience from Germany – students from DBU project	YES: Final method, country wide implementation parallel to FMP; Adapt method and train inventory teams for mapping of FMUs prior to the revision of FMPs	Access to secondary data essential: - DGM - Geological map, &-Soil map, - Climate data - Inventory data - Water sheds - Torrents and waters	Total: 24,200 In kind: 3,500 Cost.: 20,690 Nat.: 10,160 Int.: 10,530	Total: 100,000 In kind: 40,000 Cost.: 60,000 Nat.: 40,000 Int.: 20,000	5/5/5	4/5/5
	Mountains: Erosion / run	Based on site mapping data and a land use classification for water		YES: Test of a draft	YES: Country level	- Use secondary data and site map results	Total: 18,810 In kind: 2,800	Total: 100,000 In kind: 40,000	4/3/5	3/3/5

Frajburg i Hesen 22.-29.05.2016:

- Žičare
- Gazdovanje bukvom i istraživački proces
- Nizijske šume
- Gazdovanje hrastom
- Planiranje Gazdovanja Šumama u Hessen-Forst-u

- Početak projekta (realizator: Šumarski fakultet 22.08.2016)
- Nemačko Ministarstvo: Odobrenje povećanja budžeta 29.07.2016
- Dopunski projekt pruža
  - Veći doprinos od strane nacionalnih i internacionalnih stručnjaka
  - Detaljniji razvoj unapređenog koncepta za Srbiju
  - Testiranje novih metoda u svakom „Polju unapređenja“ tokom probnog PGŠ u obe pilot gazdinske jedinice
- Neke od njih će biti predstavljene na ovom seminaru

- Dosadašnji sistem gazdovanja se ne menja ali se unapređuje

- Uvode se Upustva za gazdovanje za glavne tipove šuma praksi orjentisana (numerički parametri dominiraju, rečnik je jednostavan i praksi orjentisan)
- Postojeći sistem inventure se ne menja ali se nekoliko atributa uvodi tokom premera (duzina debla do prve grane, probna doznaka, uzgojna grupa, permanentni krug)
- Softver Osnova se prilagodjava unapredjenjima (kodovi, novi atributi , izlazne liste)
- Izgled plana se menja neznatno (tabelarni deo plana na jednoj istoj strani: plan realizacija i kontrola; naturalni i ekonomski pokazatelji integrисани по gazdinskoј jedinici...)
- Gornje visine vs starost
- Ciljni prečnik vs ophodnja
- Sečivi etati u predhodnom prinosu su rezultanta uzgojnih potreba (kroz uputstva jasno definisana numerički), a ograničenja su fleksibilnija
- Srednji prečnik i srednja visina vs gorenje visine i prečnici kao novi indikator
- Ukoliko se obezbede sredstva ostali rezultati projekta integrисани i praksi orjentisani (Mapiranje staništa- digitalna karta dostupnosti vrsta drveća i proizvodnosti na datom staništu; karta erozije- digitalna karta kao ulaz za kartiranje funkcija šuma- digitalna karta funkcija šuma sa uputstvima za optimizaciju gazdinskih tretmana kako bi se ciljevi za datu funkciju šuma očuvali; digitalni plan primarne i sekundarne mreže po GJ

- Rezultati projekta služe ostvarivanju strateških ciljeva Šumarske politike (Preko pravilnika i Planova gazdovanja spuštaju zamisli strateškog promišljanja vertikalno na taktičko-operativni nivo i horizontalno na nacionalni nivo)

- *Pravilnik bi trebao biti kratak, a sva tehnička rešenja bi bila u tehničkim uputstvima koja se mogu lako svake godine doterivati bez promene pravilnika*
- *Tehnička uputstva predstavljaju zajednički dokument komunikacije izmedju planera i implementatora i kontrolora (planer i revirni inženjer i inspektor slede istu logiku stvari čime se stepen objektivnosti povećava u odnosu na subjektivnost)*
- *Ovakav koncept postavlja temelje buduće komunikacije i načina implementacije strateških ciljeva kroz operativne mere sa najbržim i najširim pozitivnim efektima u sektoru*

- Značajna finansijska sredstva potrebna da svi elementi projekta budu završeni i integrисani na nacionalnom nivou
- Značajna finansijska sredstva, kapaciteti i vreme potrebni da se koncept prenese jasno i sa razumevanjem na nacionalni nivo
- Sva planirana unapredjenja do sada potrebno je integrisati u sistem planiranja gazdovanja šumama (osnove za gazdovanje šumama)
- Do kraja projekta potrebno je definisati devijacije od optimalnog modela u uputstvima za gazdovanje šumama (sastojine lošeg kvaliteta, dozrevajuće sastojine sa gustim sklopom –malim krunama, prestarele sastojine..)
- Održivost upravljanja stalnim istraživačkim poljima za praćenje rasta i razvoja sastojina u odnosu na uzgojne mere i druge faktore
- Uskladiti rezultate sa ostalim projektima u sektoru kako bi se dobila adekvatna sinergija rezultata i efekata u sektoru
- Promocija rezultata van sektora posebno u oblast životne sredine
- Definisanje prirodi bliskog gazdovanja kao glavnog principa i njegovo mesto sektorskoj politici (strategija,NŠP, zakon ili pravilnik...)

Hvala na pažnji

41

